

İŞLETME SÜREKLİLİĞİ VARSAYIMININ FİNANSAL RAPORLAR VE DENETİM
RAPORLARI ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ*
EVALUATION OF GOING CONCERN ASSUMPTIONS IN THE FRAME OF FINANCIAL
REPORTS AND AUDIT REPORTS

Uğur SEVİM¹, Muammer PAÇA²

1. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ugursevim@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0001-6420-3905>
2. Bağımsız Araştırmacı, muammerpaca@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5072-6107>

Öz

İşletmeler iktisadi fayda sağlayan birimlerdir, işletmelerin bu faydalarının devam edebilmesi için işletmelerin faaliyetlerine devam etmesi gerekir. Bu noktada işletme sürekliliği kavramı, işletmenin sınırlı bir amaç veya sınırlı bir süre için kurulması durumu yoksa işletme faaliyetlerinin bir süreye bağlı olmaksızın sınırsız devam edeceğini ifade eder. Bu çalışmada BDS 570 işletme sürekliliği çerçevesinde, denetçilerin işletme sürekliliği görüşü ile ilgili bir regresyon modeli oluşturulmaya ve denetçilerin görüşünü etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın uygulama kısmında Lojistik Regresyon, Ki-Kare ve Mann – Whitney U testleri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre süreklilik değerlendirmesinde önceki denetim raporu, nakit oran, kısa vadeli yabancı kaynak oranı, alacak devir hızı oranının istatistiksel olarak etkili olduğu ve en önemli değişkenlerin ise önceki denetim raporu ve kısa vadeli yabancı kaynak oranı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşletme Sürekliliği, Bağımsız Denetim, Bağımsız Denetçi Görüşü

Abstract

Businesses are units that provide economic benefits, businesses must continue their activities in order for these benefits to continue. At this point, going concern states that if the business is not established for a limited purpose or for a limited time, the business activities will continue unlimitedly, regardless of a period of time. In this study, within the framework of BDS 570 going concern, a regression model related to the auditors' 'going concern view was created and the factors affecting the auditors' opinions were determined. In the application part of the study, Logistic Regression, Chi-Square and Mann - Whitney U tests were used. According to the findings obtained as a result of the study, it was determined that the previous audit report, cash ratio, short-term liabilities ratio, receivable turnover ratio were statistically effective and the important variables were the previous audit report and the short-term liabilities ratio.

Keywords: Going Concern, Independent Audit, Independent Audit Opinion

Makale Türü Article Type
Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Tarihi Application Date
12.04.2021 04.12.2021

Yayına Kabul Tarihi Admission Date
29.08.2021 08.29.2021

DOI

<https://doi.org/10.30798/makuiibf.913939>

* Bu çalışma Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı'nda Doç. Dr. Uğur Sevim danışmanlığında Muammer Paça tarafından hazırlanan "İşletme Sürekliliği Varsayımının Finansal Raporlar ve Denetim Raporları Çerçevesinde Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

Business going concern is a concept in terms of both businesses and the groups that businesses are associated with. For this reason, while the tables published by the companies are being audited independently, the auditor who performs the audit must also state their opinions on going concern in the report. These reports prepared by the auditors are accepted as one of the most important indicators reflecting the status of the company. From this point on, the purpose of this study is to determine the factors affecting the opinions of independent auditors on going concern.

Research Questions

The research question of the study is what are the factors affecting the opinions of the independent auditors regarding going concern in their audit reports? Which factors are associated with the going concern view of the independent auditor in the independent audit report?

Literature Review

Knechel and Vanstraelen (2007) stated that the D-score variable is the most important variable on going concern and the auditor's tenure is not related to the quality and continuity of the audit. Martens et al. (2008) revealed that logistic regression provides 80% accuracy and support vector machines provide 81% accuracy, and the two most important variables in the models are division of previous year profits by total assets and current year losses. Carcello et al. (2009) stated that the explanations about continuity are positively related to whether the past earnings of the firm are negative or not, but this variable is only an important variable in the post-standard period. Tanç (2010) found that the explanation rate of the model established was 51.9%, the leverage ratio was high, the cash capital increase, the loss of two consecutive years going concern was negative; The increase in R&D expenses has demonstrated that going concern has a positive effect. It was stated that the previous audit opinion was effective on those who gave their opinions about going concern in the current period and the most effective variable leverage ratio in determining going concern. Junaidi and Hartono (2010) revealed that while the term of office of the auditor has an effect on the opinion of the continuity of the auditor's reputation, the size of the firm does not have any effect on the continuity view. Adiloğlu and Vuran (2011) stated that the accuracy rate of the regression model made was 93%, and the variables of total profit / assets before interest and tax, sales / fixed values and the size of the audit firm were the discriminating variables. Moradi et al. (2012) found the correct classification rate to be 96% for the year they were in financial trouble, 83% a year before the financial trouble, and 77% two years before the financial trouble. It is stated that the effective variables are earnings before interest and tax in the fiscal year of distress and working capital or total debt as the period of the year gets longer. Yeh et al. (2014) found the accuracy rate to be 94% in the study. It has been demonstrated that financial ratios and intellectual capital utilization provide the best forecast performance and models using intellectual capital show better classification performance. Atmaca and Terzi (2015) stated that trading in the primary market, asset

size, current ratio, sales volume, leverage ratio, the ratio of debt to equity and the ratio of stocks to assets are effective variables in the going concern assessment. Terzi et al. (2016b) four different models have been developed and it has been revealed that the success rate of the models is 80%, the time elapsed between the balance sheet date and the audit report, the size of the business, the turnover of the business, working capital, cash flows and leverage ratio are important variables. Hardies et al. (2016) revealed that audit reports containing uncertainty regarding continuity are more likely to be given to companies that are small, young, financially troubled, and losing, and according to the logistic regression result, female auditors are more likely to issue anxious reports than male auditors, and female auditors have higher audit quality. Terzi et al. as a result of the analysis (2016a), it is revealed that the current ratio and the ratio of stocks to assets are important variables going concern. Yılmaz (2017) explains going concern events that may cause suspicion; Significant operating losses or significant decreases in the value of assets generating cash flows, short-term liabilities exceeding current assets, violation of capital adequacy obligations, non-compliance with the terms of loan agreements, significant financial bottleneck and raw material bottleneck are identified as negative cash flows related to operating activities. Yaşar (2017) revealed that businesses that received audit reports containing negativities had lower liquidity and profitability ratios, higher indebtedness ratios, and the most effective variables in the going concern model were the previous audit opinion and the delay of the audit report. Abadi et al. (2019), as a result of the analysis, it is stated that the leverage ratio and audit quality variables have a significant and positive effect on going concern. According to Chen (2019) stepwise regression in the study, the important variables are profit before tax, current rate and net profit to assets; According to artificial neural networks, the important variables are the growth rate of sales income, stock turnover rate, operating cash flow rate and the ratio of net profit to assets. Mert et al. (2019), it was stated that detailed explanations about going concern were not made in the reviewed reports and when the auditor included a problem related to continuity in his report, the audit firm was changed by the company.

Methodology

Borsa Istanbul (BIST) manufacturing industry sector was selected for the data set of the research. The research was conducted by examining 795 audit reports for 159 businesses operating in the sector between 2013-2017. SPSS program was used for data set analysis and logistic regression, chi-square, mann whitney u tests were performed. Based on the purpose of the research and the data set created within the scope of the research, logistic regression analysis was performed to examine the factors affecting the going concern view. Chi-square test was used to examine the relationship between dependent variables and independent variables. In order to examine the distribution of other non-categorical independent variables depending on the dependent variable, the Mann Whitney u test was conducted.

Results and Conclusions

As a result; The accuracy rate of the model formed as a result of logistic regression is 96.9%. The model includes the previous audit report, cash ratio, short-term liabilities ratio, receivable turnover ratio. As a result of the sensitivity test, the important variables are the previous audit report and the short-term foreign resource ratio, respectively. According to the result of the chi-square test of categorical variables, it was determined that there is a relationship between going concern view and the previous audit report, the size of the audit firm and its financial status. As a result of the Mann Whitney u test of other variables, no significant difference was found in positive and negative reports for variables other than inventory turnover, receivables turnover and equity turnover ratios. The time elapsed between the end of the fiscal year and the audit report, the ratio of short-term liabilities and long-term liabilities are higher in negative reports. Considering the variables related to Going concern, if the company has received a negative audit opinion in the previous year, the independent auditor may be more careful while giving an audit opinion in the current year. The cash ratio is a more sensitive ratio than other liquidity ratios and indicates the ability to pay its debts in the short term and whether the business can meet its regular cash outflows in the case of stoppage of sales, failure to collect lows. Businesses must be able to pay their debts and meet their needs in order to survive. The short-term liabilities ratio indicates how much of the assets are financed by short-term debt and too much increases the payment risk. Since short-term debts will arise as a result of the activities of the business, they will affect the business activities and increase the need for liquidity. The high turnover of the receivables is the high sales and low trade receivables of the business. This situation can be explained as that the company works with cash sales instead of forward sales, but it is not sufficient for the business, or the company's forward sales policy is not suitable for customers and losing customers in forward sales. The low turnover of the receivables will cause the enterprise to lose liquidity and weaken the competitiveness of the enterprise. From this point of view, these variables can be seen as going concern important. The auditor performing the audit activity will be more careful for his opinion in the current year in case the company receives a negative report before. The auditor may be reluctant to express an affirmative opinion if the entity has previously received a non-positive opinion. In terms of financial success, the auditor is not expected to give a positive opinion for businesses that fail in business continuity and repeatedly make losses. In addition, the reason that the time elapsed between the end of the fiscal year and the audit report is long in negative reports may indicate that the auditors behave more carefully in terms of auditing in problematic businesses and the audit activity takes longer by conducting more audit work.

1. GİRİŞ

İşletmeler, insanların ihtiyacı olan mal veya hizmetleri üreterek ya da pazarlayarak kâr elde etmek, büyümek, piyasada kalıcı olmak ve ilişkide olduğu grupların beklentilerini yerine getirmeyi amaçlayan birimlerdir. İşletmeler bu amaçlarını gerçekleştirmek için öncelikle hayatlarını devam ettirmesi gerekir (Yılmaz ve Yaşar, 2018). İşletmenin devamlılığı muhasebenin temel kavramları içerisinde işletme sürekliliği kavramı olarak tanımlanmaktadır.

Muhasebenin temel kavramları, muhasebenin dayandığı ilkeler ve kuralları gösterir. Muhasebenin temel kavramları muhasebe faaliyetinin yapılması aşamasında ve bilgi üretilmesinde dikkate alınır (Yücel, 2010). Bu kavramlar muhasebe faaliyetlerinin belirli bir standart çerçevesinde olmasını sağlar. Bu kavramlardan birisi de işletme sürekliliği kavramıdır. İşletme sürekliliği kavramı, işletmenin kuruluş sözleşmesinde belirli bir amaç ya da belirli bir süre için kurulma durumu yok ise işletme faaliyetlerinin sınırsız olacağını ifade eder (Sevilengül, 2009). İşletme sürekliliği finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan iki temel varsayımdan da biridir. İşletmeler finansal tablolarını hazırlarken normal koşullarda işletmenin sürekliliği ve gelecekte faaliyetlerinin devam edebileceği varsayımına dayanır. Bu varsayım ile işletmenin tasfiye düşüncesi olmadığını ve faaliyetlerini devam ettireceği varsayımı yapılır. Eğer işletmenin tasfiye düşüncesi var ise finansal raporlarını farklı şekilde hazırlamalı ve gerekçeleri açıklamalıdır (Örten vd., 2012).

Genel olarak muhasebeciler, işletme sürekliliğinin muhasebenin temel bir ilkesi olduğu konusunda aynı düşüncededirler (Storey, 1959). Muhasebeciler işletme sürekliliği varsayımının muhasebenin temeli olduğu konusunda birleşirler ve tahakkuk esaslı muhasebede süreklilik varsayımının sunulan bilginin en kritik unsuru olduğunu düşünürler (Hahn, 2011). İşletmelerde finansal tabloların düzenlenmesinde kullanılan iki varsayımdan biri olan işletme sürekliliğine göre işletmelerin öngörülebilir bir gelecekte faaliyetlerine devam edeceği görüşüne bağlı finansal tablolar düzenlenmektedir.

İşletme sürekliliği kavramının tarihsel gelişimine bakıldığında kökleri eskiye dayanmaktadır. 1892 yılında Laurance R. Dicksee ve daha sonra 1909 yılında H. R. Hetfield işletme sürekliliği konusunda çalışmalar yapmıştır. Son zamanlarda, dünya ekonomisindeki kötü koşullardan dolayı işletme sürekliliği sıcak bir konu haline gelmiştir (Provasi and Riva, 2015). İşletme sürekliliği konusunda yapılan araştırma ve tartışmalar özellikle ABD’de yaşanan Enron skandalı sonrasında öncelikli konular arasına girmiştir (Terzi vd., 2016). 2001 yılında ABD başta olmak üzere birçok ülkede yaşanan finansal skandallar işletme sürekliliği konusunun değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur (Yılmaz ve Yaşar, 2018).

1953 yılında Amerikan Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standards Board-FASB) tarafından yayımlanan muhasebe araştırma bültenleri (Accounting Research Bulletins) ARB

43'te işletme sürekliliğinden bahsedilmiştir (Taş vd., 2018). ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (Securities and Exchange Commission-SEC) 1962 yılında yayımlanmış olduğu muhasebe serileri (Accounting Series Release) ASR 90 ile işletme sürekliliğinin değerlendirilmesini ifade etmiştir. 1974 yılında Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (American Institute of Certified Public Accountants-AICPA) tarafından denetim standardı (Statement of Auditing Standard) SAS 2 yayımlanmış ve işletme sürekliliğinin değerlendirme aşamasında dikkate alınacak esaslar açıklanmıştır (Mert vd., 2019). AICPA'nın yanı sıra Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants-IFAC) tarafından da işletme sürekliliğinin değerlendirilmesi hususunda düzenleme yapılmıştır. IFAC tarafından yayımlanan Uluslararası Denetim Standardı 570 (International Standards on Auditing-ISA) ile işletme sürekliliği denetçiler tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir (Terzi vd., 2016b). Türkiye'de 1992 yılında Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde temel kavramlar içinde yer alan işletme sürekliliği kavramı ve 2013 yılından itibaren kullanılacak Bağımsız Denetim Standardı 570 (BDS) ile işletme sürekliliği ifade edilmektedir.

Muhasebenin temel kavramları içinde yer alan işletme sürekliliği kavramı diğer temel kavramlar ile ilişkilidir. İşletme sürekliliği ile ilişki içinde olan diğer temel kavramlar kişilik kavramı, dönemsellik kavramı, maliyet esası kavramı, tutarlılık kavramı ve ihtiyatlılık kavramıdır (Kaya ve Yazan, 2018).

İşletme sürekliliği kavramı muhasebe, denetim ve hukuk alanları ile ilişkilidir (Yıldız, 2017). 6012 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) madde 11'de ticari işletmenin tanımında gelir sağlamayı amaç edinen faaliyetlerin devamlı ve bağımsız olmasına yer verilmiştir. Tanımda görüldüğü gibi işletmenin gelir elde etmesinin yanı sıra devamlılığı da gereklidir (Türk Ticaret Kanunu, Mad. 11).

Kamu Gözetimi Kurumu (KGK) tarafından yayımlanan muhasebe standartları arasında finansal tabloların sunuluşu ile ilgili temel unsurların açıklandığı Türkiye Muhasebe Standartları 1 (TMS)'de işletme sürekliliği ile ilgili olarak finansal tabloların hazırlanması hususundan "Yönetimin işletmeyi tasfiye etme veya işletmenin ticari faaliyetine son verme niyeti bulunmadığı ya da bunları yapmak dışında gerçekçi bir alternatifi olduğu sürece işletme, finansal tablolarını işletmenin sürekliliği esasına göre hazırlar." şeklinde bahsetmiştir. Buna göre işletme yönetimi işletmenin sürekliliğini devam ettirme gücünü finansal tabloları hazırlarken değerlendirmelidir. Yönetim işletme sürekliliğinin değerlendirmesini yaparken işletmenin faaliyetlerini devam ettirmesinde ciddi bir şüphe oluşturacak olaylar ve şartlarla ilgili önemli belirsizlikler elde etmiş ise bu belirsizlikler işletme yönetimi tarafından açıklanmalıdır. Eğer finansal tablo işletme sürekliliğine göre hazırlanmadı ise işletme yönetimi bu durumu ve neden işletme sürekliliği esasının geçerli olmadığını açıklamalıdır (TMS 1, m.25).

Yine KGK tarafından yayımlanan ve bağımsız denetimi düzenleyen standartlar arasında da BDS 570 İşletme Sürekliliği ile işletme sürekliliği esasına değinmiş ve denetçinin sorumluluklarını düzenlemiştir. BDS 570 işletme sürekliliğine göre finansal tabloların hazırlanmasını "İşletmenin sürekliliği esasını uyarınca, finansal tablolar, işletmenin sınırsız bir ömre sahip olduğu ve öngörülebilir

gelecekte faaliyetlerini sürdüreceği varsayımıyla hazırlanır.” şeklinde ifade etmiştir. İşletme yönetimi işletmeyi tasfiye etme veya faaliyet hayatını bitirme düşüncesi ve zorunluluğu yoksa işletme sürekliliği esasını kullanmaktan sorumludur (BDS 570, m. 2).

İşletme iktisadi fayda sağlayan bir varlıktır. Bunun için işletme sürekliliği iktisadi hayatın bir gereğidir. İşletme faaliyetlerinin süreli olması ekonomik yapıyı ve işletmeden fayda sağlayan işletme ile ilgili grupları olumsuz etkileyecektir. İşletme ömrünün süresiz olması işletmenin kendisini geliştirmesi ve yenilemesini beraberinde getirir ve ekonomik yaşamının devamını sağlar (Tepegöz ve Türedi, 2015). İşletmelerde sürekliliğin değerlendirilmesi yöneticiler, yatırımcılar, tedarikçiler, kredi kuruluşları, denetçiler, çalışanlar ve kamu gibi işletmeyle ilgisi olan birçok grubu ilgilendirmektedir (Moradi et al., 2012). İşletmeden fayda sağlayan bu gruplar işletme sürekliliği ile beraber elde ettikleri faydalarının da devam etmesini isterler.

İşletmeler değişen koşullarda faaliyetlerini sürdürmek ve rekabet etmek için günümüzün en önemli faktörü olan bilgiye ihtiyaç duyarlar. Özellikle kaliteli bir bilgi işletmeler açısından iyi performans gösterebilmek, rekabette avantaj yakalamak, gelecekte doğru karar alabilmek için kritik öneme sahiptir (Demir, 2010). Muhasebe aynı zamanda bir bilgi sistemidir. Temel yönetim bilgi sistemleri içerisinde en eski ve en önemlisi muhasebe bilgi sistemidir, aynı zamanda işletmeler tarafından bugüne kadar en iyi geliştirilebilen bilgi sistemi muhasebe bilgi sistemidir. Muhasebe bilgi sistemi finansal muhasebe, maliyet muhasebesi, sorumluluk muhasebesi, nakit ve sermaye bütçelemesi, işletmenin varlıkları, borçları, sermayesi, gelirleri ve giderleri ile ilgili finansal ve mali özellikteki geçmişe ait olan ve ileri bir tarihe dönük bilgileri sağlayan bir bilgi sistemidir (Sürmeli, 1998). Muhasebe bilgi sistemi muhasebe bilgisini kullanan iç ve dış kullanıcıların amaçlarını karşılamak için ham bilgileri finansal bilgiye dönüştüren sistemdir (Karacaer ve İbrahimoglu, 2003). Özellikle son yıllarda yaşanan krizler ve skandallar işletmelere olan güveni azaltmıştır (Dinç ve Abdioğlu, 2009). İşletme ile ilgili kesimlerin geleceğe yönelik kararlarının doğru ve hatasız olabilmesi, muhasebe bilgi sisteminin ürettiği bilgilerin doğru ve güvenilir olmasıyla ilgilidir. Bu bilgilerin doğru olması ise yapılan denetimlerle sağlanabilir (Özyürek, 2012). Böylece denetimler sonucunda işletmenin finansal tablolarına ve işletmenin sağladığı bilgilere olan güven artacaktır. BDS 570 işletme sürekliliği standardı da finansal tablolarda süreklilik konusunda olan bilgilerin denetimini sağlayan denetim standardıdır.

Bütün bu anlatılanlardan hareket ile çalışmada denetçilerin işletme sürekliliğine ilişkin vermiş oldukları görüşlerinde etkili olan değişkenleri belirlemek ve işletme sürekliliğinin değerlendirilmesinde bir model ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmanın devamında literatürde yer alan çalışmalara değinilmiştir. Ardından ise çalışmanın amacına bağlı olarak gerçekleştirilen analizlerden elde edilen bulgular ortaya konularak çalışma tamamlanmıştır.

2. İŞLETME SÜREKLİLİĞİ SORUMLULUKLARI VE RAPORLANMASI

İşletme sürekliliğinin değerlendirilmesi ve raporlanması aşamalarında hem işletme yönetiminin hem de işletmede denetim faaliyetinde bulunan bağımsız denetçilerin sorumlulukları vardır. İşletme yöneticileri, işletmenin mali durumunu doğru ve adil bir şekilde gösteren finansal tabloların hazırlanmasında büyük sorumluluk taşımaktadır. İşletme yönetimi finansal tablolarını hazırlarken süreklilik varsayımına göre hazırlaması gerekir (Nolan, 2009). İşletme sürekliliği kavramı birçok finansal raporlama çerçevesinde, işletme yönetimi tarafından işletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyetini değerlendirmesini zorunlu kılmaktadır (Demirkol, 2019).

İşletme sürekliliği TMS'nin 1. ve 10. standartlarında açıklanmıştır. Bu standartlara göre işletme yönetimi finansal tabloları düzenlerken işletmenin faaliyetlerini süreklilik çerçevesinde değerlendirir (Mert vd., 2019). Bu standartlara göre yönetim işletmenin süreklilik gücünü değerlendirip, finansal tablolarını süreklilik esasına göre hazırlar ve süreklilik hakkında önemli bir belirsizlik var ise bunları açıklar (TMS 1, m. 25). BDS 570 standardında da işletme yönetimi tarafından TMS 1 ile işletme sürekliliğinin değerlendirilmesinin zorunlu kılındığını belirtmiştir (BDS 570, m. 3). İşletme yönetiminin süreklilik için yapacağı değerlendirme işletme sürekliliğini etkileyecek olay ve şartların gelecekteki sonuçları hakkında yargıda bulunmasıdır (BDS 570, m. 5).

İşletmede denetim faaliyetinde bulunan bağımsız denetçi denetim standartları çerçevesinde işletme sürekliliği ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmelidir. Bağımsız denetçi denetim faaliyeti aşamasında topladığı kanıtlarla işletme sürekliliğini ciddi bir şekilde şüpheye düşürecek olayları ve durumları inceler. Denetçi ciddi bir tehlike olduğuna kanaat getirirse bu durumu raporuna yansıtır (Güredin, 2014). Denetim standartları kapsamında BDS 570 işletme sürekliliği standardı ile bağımsız denetçilere işletmelerin süreklilikleri ile ilgili değerlendirmelerini finansal tablo kullanıcılarına açık, anlaşılır ve doğru olarak sunması konusunda sorumluluklar yüklemiştir (Demirkol, 2019).

İşletme sürekliliğinin değerlendirilmesi denetim mesleğinin karşılaştığı en zor ve karmaşık konulardan biridir (Louwers, 1998). Süreklilik değerlendirmesi ciddi mesleki tecrübe ve yargı gerektirir. Denetçilerin işletme sürekliliği değerlendirmesinde nicel ve nitel verileri birlikte kullanarak bir bütün olarak değerlendirme yapması gerekmektedir (Terzi vd., 2016a).

BDS 570 işletme sürekliliği standardında denetçinin sorumlulukları, işletme yönetiminin finansal tabloları hazırlarken kullanmış olduğu işletme sürekliliğinin uygunluğuna ilişkin yeterli uygun denetim kanıtı elde etmek ve yönetimin kullandığı işletme sürekliliği esasının kullanımının uygunluğu hakkında bir sonuca varmak olarak düzenlenmiştir. Buna göre denetçi elde ettiği denetim kanıtları ile işletmenin sürekliliğini devam ettirme hakkında önemli bir belirsizliğin olup olmadığı hakkında sonuca varmalı ve BDS 570'e uygun olarak raporlamalıdır (BDS 570, m. 6, m. 9).

Yönetim işletme sürekliliği konusunda bir değerlendirme yapmış ise değerlendirmeyi yönetime müzakere eder ve yönetimin süreklilik ile ilgili şüphe uyandıracak durumları belirleyip belirlemediğine ve yönetimin bu durum ile ilgili planlarının olup olmadığına karar verir. Eğer yönetim işletme sürekliliği ile ilgili herhangi bir çalışma yapmamış ise denetçi, süreklilik esasını müzakere eder ve süreklilik kabiliyeti hakkında ciddi şüphe oluşturacak olay ve şartlar konusunda yönetimi sorgular (BDS 570, m. 10).

Bağımsız denetçi tarafından yapılan çalışmalar denetim raporunun hazırlanması ve yayınlanması ile sona ermektedir. Denetim sürecinin son halkası denetim raporudur. Denetim raporu, denetçinin denetim faaliyeti sırasında yapmış olduğu çalışmaları ve finansal tablolar hakkında görüşünü belirttiği belgedir. Denetim sürecinde yapılan tüm çalışmaların ve çalışmalar sonucunda ulaşılmış olan sonuçların belgesi olduğu için denetim raporunun önemi oldukça fazladır. Denetçi, işletme ile ilgili gruplar arasındaki köprüyü denetim raporu ile kurmaktadır (Bozkurt, 2010). Denetçinin hazırladığı raporun işletme ile ilgisi olan grupların karar vermelerinde yönlendirici etkisi vardır. Denetim raporunun finansal tablo kullanıcılarının yanıltılmasını önleyecek, işletmenin gerçek durumunu yansıtacak şekilde düzenlenmesi büyük önem taşır (Selimoğlu vd., 2017).

BDS 570 standardına göre denetçi elde ettiği denetim kanıtlarına ve muhakemesine göre işletme sürekliliği hakkında bir sonuca varır (BDS 570, m. 18). Denetçi, işletme sürekliliği kullanımının uygun olduğu ama önemli belirsizliklerin olduğu durumda yönetimin açıklamaları yeterli ise olumlu görüş verir ve bu durumu raporunda ayrı bir paragrafta belirtir (BDS 570, m. 22). Finansal tablolarda işletme sürekliliği hakkında önemli belirsizliğe ilişkin yeterli açıklamanın yapılmaması durumunda denetçi BDS 705'e göre şartlı görüş veya olumsuz görüşten uygun olanı verecektir (BDS 570, m. 23).

3. LİTERATÜR TARAMASI

Konuya ilişkin literatür incelendiğinde işletme sürekliliği ile ilgili yapılmış ulusal ve uluslararası bazda birçok çalışmanın olduğu göze çarpmaktadır. İşletme sürekliliğine ilişkin çalışmalarda konunun farklı boyutlarıyla ele alındığı ve konu ile ilgili birçok farklı sonucun elde edildiği görülmektedir. Bu bölümde işletme sürekliliği ile ilgili yapılan bazı çalışmalara yer verilecektir. Tablo 1'de ulusal ve uluslararası literatürde yapılan bazı çalışmalar özetlenmiştir.

Tablo 1. Literatür Taraması

Yazar	Dönem	Yöntem	Sonuç
Knechel and Vanstraelen (2007)	1992-1996	Lojistik regresyon	D-skoru değişkeninin işletme sürekliliği üzerindeki en önemli değişken olduğu ve denetçinin görev süresinin denetimin kalitesi ve süreklilik ile ilgili görüşleriyle bir ilişkisinin olmadığını belirtmiştir.
Martens vd. (2008)	2002-2004	Lojistik regresyon Destek karar makineleri	Yapılan testler sonucunda lojistik regresyon %80, destek vektör makineleri %81 doğruluk oranı sağladığını ve modellerdeki en önemli iki değişkenin geçmiş yıl kararlarının toplam aktiflere bölünmesi ve cari yıl zararları olduğu ortaya koyulmuştur.
Carcello vd. (2009)	1995-1996, 2001-2002	Probit regresyon Poisson regresyon	Süreklilik ile ilgili açıklamaların, firmanın geçmiş kazancının negatif olup olmaması ile pozitif ilişkili olduğunu, fakat söz konusu değişken sadece standart sonrası dönemde önemli bir değişken olduğu ifade edilmiştir.
Tanç (2010)	2000-2008	Sıralı regresyon Yapay sinir ağları	Kurulan modelin açıklama oranının %51,9 olduğu, kaldıraç oranının yüksek olması, nakit sermaye artırımını, iki yıl üst üste zarar olması işletme sürekliliğinde olumsuz yönde; ar-ge giderlerinin artışı işletme sürekliliğinde olumlu etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Önceki denetim görüşünün, cari dönemde işletmenin sürekliliği hakkında görüş bildirenler üzerinde etkili olduğu ve işletme sürekliliği tespitinde en etkili değişken kaldıraç oranı olduğu belirtilmiştir.
Junaidi and Hartono (2010)	2003-2008	Lojistik regresyon	Denetçinin görev süresinin, denetçinin itibarının süreklilik görüşü üzerinde etkili iken firma büyüklüğünün süreklilik görüşü üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı ortaya koyulmuştur.
Adiloğlu ve Vuran (2011)	1998-2006	Lojistik regresyon	Yapılan regresyon modelinin doğruluk oranının %93 olduğunu, faiz ve vergi öncesi kâr / aktifler toplam, satışlar / sabit değerler ve denetim firmasının büyüklüğü değişkenlerinin ayırt edici değişkenler olduğu ifade edilmiştir.
Moradi vd. (2012)	200-2009	Bulanık kümeleme	Doğru sınıflama oranı mali sıkıntıda oldukları yıl %96, mali sıkıntıdan bir yıl önce %83 ve mali sıkıntıdan iki yıl önce %77 olarak bulunmuştur. Etkili değişkenlerin mali sıkıntı yılında faiz ve vergi öncesi kazanç, yıl süresi uzadıkça da işletme sermayesi veya toplam borç olduğu belirtilmiştir.
Yeh vd. (2014)	2004-2008	Hibrit sistem	Yapılan çalışmada doğruluk oranının %94 olarak bulunmuştur. Finansal oranlar ve entelektüel sermaye kullanımının en iyi tahmin performansı sağladığını ve entelektüel sermaye kullanılan modellerin daha iyi sınıflandırma performansı gösterdiği ortaya koyulmuştur.
Atmaca ve Terzi (2015)	2009-2014	Lojistik regresyon	Birincil piyasada işlem görme, aktif büyüklük, cari oran, satış hacmi, kaldıraç oranı, borçların öz kaynağa oranı ve stokların aktife oranının işletme sürekliliği değerlendirmesinde etkili değişkenler olduğu belirtilmiştir.
Tepegöz ve Türedi (2015)		Kuramsal	Bağımsız denetçinin olumsuz rapor vermesinde yaşayacağı güçlükleri, denetim firmasının işletme tarafından seçilmesi ve denetçi ücretinin işletme tarafından ödenmesi olarak belirtilmiştir.
Gökgöz (2015)		Kuramsal	Sermaye kaybı ve borca batıklığın işletme sürekliliği üzerinde önemli bir faktör olacağı,

			sermaye kaybı yaşayan veya borca batık olan işletmelerin işletme sürekliliğinin zedeleneceği için denetim görüşüne yansıtacağı belirtilmiştir.
Terzi vd. (2016)	2009-2014	Lojistik regresyon	Dört farklı model geliştirilmiştir ve modellerin başarı oranının %80 olduğunu, Bilanço tarihi ile denetim raporu arasındaki geçen süre, işletmenin büyüklüğü, işletmenin cirosu, çalışma sermayesi, nakit akışları ve kaldıraç oranının önemli değişkenler olduğu ortaya koyulmuştur.
Hardies vd. (2016)	2008	Lojistik regresyon	Sürekliliğe ilişkin belirsizlik içeren denetim raporlarının küçük, genç, finansal sıkıntısı olan ve zarar eden şirketlere verilme olasılığı daha yüksek olduğunu, lojistik regresyon sonucuna göre kadın denetçilerin erkek denetçilere göre endişeli rapor yayınlama olasılığı ve kadın denetçilerin denetim kalitesi daha yüksek olduğu ortaya koyulmuştur.
Terzi vd. (2016)	2009-2014	Genetik algoritma	Yapılan analiz sonucunda cari oran ve stokların aktife oranının işletme sürekliliğinde önemli değişkenler olduğu ortaya koyulmuştur.
Yılmaz (2017)	2013-2016	İçerik analizi	İşletme sürekliliğinde şüphe oluşturabilecek olayların; önemli tutarlardaki faaliyet zararı veya nakit akışı oluşturan varlıkların değerindeki önemli azalışlar, kısa vadeli yükümlülüklerin dönen varlıkları aşması, sermaye yeterlilik yükümlülüklerine aykırılık, kredi sözleşmelerinin şartlarına uyulamaması, önemli finansal darboğaz ve hammadde darboğazı, işletme faaliyetleriyle ilgili negatif nakit akışları olarak tespit edilmiştir.
Yaşar (2017)	2011-2015	Lojistik regresyon	Olumsuzluklar içeren denetim raporları alan işletmelerin likidite ve kârlılık oranlarının daha düşük, borçluluk oranının daha yüksek olduğunu, işletme sürekliliği modelindeki en etkili değişkenler önceki denetim görüşü ve denetim raporunun gecikmesi olduğu ortaya koyulmuştur.
Abadi vd. (2019)	2015-2017	Lojistik regresyon	Yapılan analiz sonucunda kaldıraç oranı ve denetim kalitesi değişkenlerinin işletme sürekliliğinde önemli ve olumlu bir etkiye sahip oldukları belirtilmiştir.
Chen (2019)	2001-2016	Aşamalı regresyon Yapay sinir ağları	Çalışmadaki aşamalı regresyona göre önemli değişkenlerin vergi öncesi kâr, cari oran ve net kârın aktiflere oranı olduğu; yapay sinir ağlarına göre ise önemli değişkenler satış gelirinin büyüme oranı, stok devir hızı, işletme nakit akış hızı ve net kârın aktiflere oranı olduğu ortaya koyulmuştur.
Mert vd. (2019)	2013-2017	İnceleme	İncelenen raporlarda işletme sürekliliği ile ilgili detaylı açıklamaların yapılmadığına ve denetçi süreklilik ile ilgili bir soruna raporunda yer verdiğinde işletme tarafından denetim firmasının değiştirildiği belirtilmiştir.

4. ARAŞTIRMA

Çalışmanın bu kısmında öncelikle araştırmanın amacı, veri seti ve yöntemi ortaya koyulacak sonra analizlerden elde edilen bulgular açıklanacaktır.

4.1. Araştırmanın Amacı, Veri Seti ve Yöntemi

Hem işletmeler hem de işletmelerin ilişkili oldukları gruplar açısından işletme sürekliliği önemli bir kavramdır. Bu nedenle işletmelerin yayımladıkları tablolar bağımsız denetimden geçirilirken denetimi gerçekleştiren denetçinin işletme sürekliliği ile ilgili görüşlerini de raporda belirtmesi gerekmektedir. Denetçiler tarafından hazırlanan söz konusu bu raporlar işletmenin durumunu yansıtan en önemli göstergelerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu noktadan hareketle bu çalışmanın amacı bağımsız denetçilerin işletme sürekliliğine ilişkin vermiş oldukları görüşlerini etkileyen faktörleri belirlemektir.

Araştırmanın veri seti için Borsa İstanbul (BİST) imalat sanayi sektörü seçilmiştir. Araştırma 2013-2017 yılları arasında söz konusu sektörde faaliyet gösteren 159 işletme için 795 denetim raporu incelenerek yapılmıştır. Şirketlerin finansal tablolarına Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) üzerinden ulaşılmış ve finansal tablolar kullanılarak finansal değişkenler hesaplanmıştır. Veri seti analizi için SPSS programı kullanılmış ve lojistik regresyon, ki kare, mann whitney u testleri yapılmıştır.

Araştırmanın amacına ve araştırma kapsamında oluşturulan veri setine bağlı kalarak öncelikle işletme sürekliliği görüşüne etki eden faktörlerin incelemesi için lojistik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada lojistik regresyon analizinin tercih edilmesindeki temel faktör bağımlı değişkenin yani işletme sürekliliği değişkeninin “0” ve “1” şeklinde kategorik olarak ifade edilmesi ve kesikli bir değişken olmasıdır. Bu durumlarda verilerin analizinde en çok tercih edilen yöntemlerden biri lojistik regresyon analizidir. Lojistik regresyon analizi bağımlı değişkenler ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi bir model ortaya koyarak açıklamak için kullanılır. Lojistik regresyonun amacı bağımlı değişkeni bağımsız değişkenleri ile arasında sebep sonuç ilişkisini belirleyerek bağımlı değişkeni bağımsız değişkenler ile tahmin edebilecek modeli ortaya koymaktır.

İşletme sürekliliği üzerindeki etkili faktörlerin incelenmesi için lojistik regresyon analizi yapıldıktan sonra çalışmanın devamında bağımlı değişkenin kategorik değişkenler ile arasındaki ilişki durumunu incelemek için ki kare analizi yapılmıştır. Ki kare analizi, iki ya da daha fazla kategorik değişkene sahip olan iki değişken arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını incelenmesinde kullanılır. Araştırmanın veri setinde “0” ve “1” olarak kodlanan bağımlı değişken ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki durumunun incelenmesi için ki kare testi uygulanmıştır. Kategorik olmayan diğer bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkene bağlı olarak nasıl bir dağılıma sahip olduğunu incelemek için mann whitney u testi yapılmıştır. Mann whitney u testi iki ana kütle arasındaki dağılımın benzer veya farklı olup olmadığını karşılaştırmak için kullanılan parametrik olmayan testlerden biridir. Mann whitney u testi parametrik test olan t testinin alternatifi olarak kullanılır. Mann whitney u testi ile olumlu görüş alan ve olumlu görüş alamayan denetim raporları arasındaki farklar incelenmiştir. Tablo 2’de araştırmada kullanılan değişkenler ve değişkenlerin nasıl kodlandıkları, nasıl hesaplandıkları gösterilmiştir.

Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Değişkenler

İS	İşletme Sürekliliği: Denetçinin işletme sürekliliği ile ilgili olumlu görüş belirttiği raporlar 0, olumlu görüş dışında bir görüş belirtmiş ise 1 ile kodlanmıştır.
ÖDR	Önceki Denetim Raporu: Önceki dönemde işletme sürekliliği ile ilgili olumlu görüş verilmiş olan raporlar 0, olumlu görüş dışında bir görüş vermiş ise 1 ile kodlanmıştır.
FB	Finansal Başarı: Finansal başarı veya başarısızlık kriteri olarak işletmelerin üç yıl üst üste zarar edip edilmediğine bakılmıştır. Finansal açıdan başarılı olan şirketler 0, diğerleri 1 olarak kodlanmıştır.
DFB	Denetim Firması Büyüklüğü: Dört büyük olarak adlandırılan denetim firmalarının piyasada etkin olduğu ve bu denetim firmaları tarafından denetlenen şirket sayılarının yüksek olduğu görülmüştür. İşletmenin denetim raporunu hazırlayan firma dört büyük olarak adlandırılan firmalardan biri ise 0, diğerleri ise 1 olarak kodlanmıştır.
MDG	Mali Yıl Sonu ile Denetim Raporu Arasında Geçen Süre: Denetim raporlarının yayımlandığı gün ile mali yıl sonu arasındaki gün sayısı hesaplanmıştır.
L1	Cari Oran= Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
L2	Asit-Test Oranı= (Dönen Varlıklar – Stoklar) / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
L3	Nakit Oranı= (Hazır Değerler + Menkul Kıymetler) / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
M1	Kaldıraç Oranı= Toplam Yabancı Kaynak / Toplam Aktif
M2	Öz Kaynak Oranı= Öz Kaynak / Toplam Aktif
M3	Finansman Oranı= Toplam Yabancı Kaynak / Öz Kaynak
M4	Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Oranı= Kısa Vadeli Yabancı Kaynak / Toplam Aktif
M5	Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Oranı= Uzun Vadeli Yabancı Kaynak / Toplam Aktif
F1	Stok Devir Hızı= Satışların Maliyeti / Stok
F2	Aktif Devir Hızı= Net Satış / Toplam Aktif
F3	Alacak Devir Hızı= Net Satış / Ticari Alacak
F4	Öz Kaynak Devir Hızı= Net Satış / Öz Kaynak
F5	Duran Varlık Devir Hızı= Net Satış / Duran Varlık
F6	Net İşletme Sermayesi Devir Hızı= Net Satış / Net İşletme Sermayesi
K1	Öz Kaynak Kârlılığı= Net Kâr / Öz Kaynak
K2	Aktif Kârlılık Oranı= Net Kâr / Toplam Aktif
K3	Brüt Kâr Oranı= Brüt Kâr / Net Satışlar
K4	Faaliyet Kârı Oranı= Faaliyet Kârı / Net Satış
K5	Kâr Marjı= Net Kâr / Net Satış

Araştırmanın modelinde hem finansal oranlar hem de kategorik değişkenler kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan finansal oranlar ve kategorik değişkenler, bu konu ile ilgili yazılmış literatürden elde edilmiştir. Literatürde kullanılan değişkenlere yeni değişkenler eklenerek değişken sayısı artırılmıştır. BDS 570 işletme sürekliliği standardı 23.01.2014 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanmış ve 01.01.2013 yılı ve takip eden yılların hesap dönemlerinde uygulanacaktır. Bundan sebepten dolayı başlangıç yılı olarak 2013 yılı tercih edilmiştir. Araştırmanın yapıldığında en son olarak 2017 yılına ait yıllık finansal raporlar yayımlandığı için bu araştırma 2013-2017 yılları ile sınırlandırılmıştır.

4.2. Araştırmanın Bulguları

Regresyon analizinde değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı ve otokorelasyon olması istenmeyen durumlardır. Analizin daha sağlıklı bir sonuç vermesi için öncelikle bu sorunların olup olmadığına bakılmış ve karşılaşılan sorunlar ortadan kaldırılmıştır. Çoklu doğrusal bağlantı için değişkenler arasındaki korelasyona bakılabilir ve değişkenler arasında 0,80 üzerinde bir ilişki olması çoklu bağlantı olabileceğinin göstergesidir (Alpar, 2013; Büyüköztürk, 2009). Bu bağlamda öncelikle spearman korelasyon analizi yapılmış ve analiz sonucunda aralarında 0,80 üzerinde ilişki bulunan değişkenler analize dahil edilmemiştir. Korelasyon analizi sonucunda aralarında 0,80 üzeri ilişki

bulunan L2 (Asit-Test Oranı), M1 (Kaldıraç Oranı), M3 (Finansman Oranı), F2 (Aktif Devir Hızı), K1 (Öz Kaynak Kârlılık Oranı), K5 (Kâr Marjı) lojistik regresyon analizinden çıkarılmıştır.

Değişkenler arasında otokorelasyon olup olmadığını anlamak için durbin watson testi yapılabilir (Gör, 2018; Doğan vd., 2016). Bu kapsamda çalışmada durbin watson testi yapılmış ve test sonucu 1,98 bulunmuştur. Yapılan testin sonucu 1,5 ile 2,5 arasında bir değer olduğu için değişkenler arasında otokorelasyon problemi söz konusu değildir.

Araştırmada kullanılan veri seti dört yıllık bir zaman serisi şeklindedir. Zaman serilerinin durağan olması regresyon modelinin varsayımlarından bir tanesidir ve durağan olmayan değişkenler sahte regresyon ortaya koyar. Sahte regresyon yüksek değerlere ve anlamlı istatistiklere sahip olsa bile elde edilen sonuçlar yorum bakımından anlamsızdır (Sevüktekin ve Nargeleçekenler, 2010). Yapacağımız analizde sonuçların daha anlamlı olması için augmented dickey fuller (ADF) birim kök testi uygulanmıştır. Test sonucunda olasılık değerleri 0,05'den küçük olduğu için değişkenler seviyelerinde durağandır.

4.2.1. Lojistik Regresyon Bulguları

Lojistik regresyon bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi tanımlayabilen bir model kurmak için yapılır. İşletme sürekliliği görüşü ile ilgili bir model oluşturmak için lojistik regresyon analiz yapılmıştır. Çoklu bağlantı, otokorelasyon ve durağanlık testleri yapıldıktan sonra lojistik regresyon analizi yapılmıştır, lojistik regresyon analizinde enter yöntemi kullanılmıştır. Yapılan lojistik regresyon analizinin tahmin sınıflandırması Tablo 3 ile gösterilmiştir.

Tablo 3. Tahmin Modeli Sınıflandırma

Gözlemlenen		Tahmin Edilen			
		İS	Olumsuz	Doğru Yüzde	
Adım 1	İS	Olumlu	593	5	99,2
		Olumsuz	15	23	60,5
		Toplam Yüzde			96,9

Tablo 3'deki sınıflandırma tablosuna göre lojistik regresyon analizinin olumlu görüş olarak tahmin etmiş olduğu raporlardan 593'sini doğru, 5'ini yanlış sınıflandırmıştır. Regresyon modeli olumsuz görüş olarak tahmin etmiş olduğu 15 raporu yanlış, 23 raporu doğru olarak sınıflandırmıştır. Yapılan lojistik regresyon analizi sonucunda modelin doğru tahmin oranı %96,9'dur. Tablo 4'de işletme sürekliliğinin açıklanma oranı gösterilmiştir.

Tablo 4. Tahmin Modeli Özet Tablosu

Adım	-2 Log likelihood	Cox & Snell R ²	Nagelkerke R ²
1	115,593	,237	,652

Tablo 4 bağımlı değişkendeki varyansın ne kadarının kurulan model ile açıklandığının göstermektedir, kullandığımız değişkenler ile kurmuş olduğumuz model bağımlı değişkenimizin yani

işletme sürekliliğinin %65'ini açıklamaktadır. Tablo 5 ile modeldeki değişkenler ve katsayıları gösterilmiştir.

Tablo 5. Lojistik Regresyon Modelindeki Değişkenlere Ait Katsayı Tablosu

		B	S.E.	Wald	df	Anlamlılık	Exp(B)
Adım 1 ^a	ÖDR (1)	3,464	,736	22,131	1	,000	31,931
	DFB (1)	,393	,614	,410	1	,522	1,482
	FB (1)	,728	,644	1,277	1	,258	2,070
	MDG	,015	,035	,191	1	,662	1,015
	L1	,114	,219	,273	1	,602	1,121
	L3	-10,652	5,748	3,434	1	,064	,000
	M2	-,259	,921	,079	1	,779	,772
	M4	1,860	,973	3,653	1	,056	6,425
	M5	-,763	1,508	,256	1	,613	,466
	F1	,041	,028	2,184	1	,139	1,042
	F3	,034	,014	6,026	1	,014	1,034
	F4	,003	,007	,225	1	,635	1,003
	F5	-,330	,212	2,422	1	,120	,719
	F6	,000	,001	,002	1	,965	1,000
	K2	-4,999	3,827	1,706	1	,191	,007
	K3	-2,146	2,069	1,075	1	,300	,117
	K4	-,531	,658	,650	1	,420	,588
Sabit		-4,520	2,320	3,798	1	,051	,011

Tablo 5’de yer alan regresyon analizi sonucunda L3 (Nakit Oran) ve M4 (Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Oranı) 0,10 anlamlılık düzeyinde anlamlı çıkmıştır. ÖDR (Önceki Denetim Raporu) ve F3 (Alacak Devir Hızı) 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Analiz sonucunda oluşan regresyon modeli:

$$\hat{İS} = 3,464(\text{ÖDR}) - 10,652(\text{L3}) + 1,860(\text{M4}) + 0,034(\text{F3}) - 4,520$$

İşletme sürekliliğine ilişkin yapılan regresyon analizi sonucunda önceki denetim raporu değişkeni anlamlı çıkmıştır. Lojistik regresyon modelinde bağımlı değişken olan işletme sürekliliği için olumlu görüş verilen raporlar “0” olarak, diğer görüşler “1” olarak kodlanmıştır. Referans kategorimizden yola çıkarak regresyon modelinde yer alan ÖDR (Önceki Denetim Raporu), M4 (Kısa Vadeli Yabancı Kaynak) ve F3 (Alacak Devir Hızı) pozitif katsayılı olduğu için işletme sürekliliğinin olumlu görüş dışında rapor almasında etkili olan değişkenler, katsayısı negatif olan L3 (Nakit Oranı) işletme sürekliliğinin olumlu rapor almasında etkili olan değişkendir. İşletmenin önceki yılda olumsuz bir denetim görüşü alması durumunda bağımsız denetçi cari yılda olumlu bir denetim görüşü verirken daha dikkatli olabilir. Önceki denetim raporunda olumlu görüş dışında bir görüş alması cari yılda olumlu görüş dışında bir görüş alma olasılığını 31,931 kat arttıracaktır. Önceki denetim görüşü daha önce yapılan çalışmalarda anlamlı çıkmıştır (Örneğin; Yaşar, 2017) ve bu açıdan regresyon analizi literatüre uyumlu olduğu söylenebilir. İşletme sürekliliği regresyon formülünde yer alan finansal oranlara bakıldığında nakit oran, kısa vadeli yabancı kaynak oranı ve alacak devir hızı oranı modelde yer almıştır. Nakit oran diğer likidite oranlarına göre daha hassas bir orandır. Satışların durması, alacakların tahsil edilememesi durumunda kısa vadede borçlarını ödeme gücünü ve işletmenin düzenli nakit çıkışlarını

karşılıyıp karşılayamadığını gösterir. İşletmeler yaşamını sürdürebilmesi için borçlarını ödeyebilmeli ve ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Bu açıdan nakit oran işletme sürekliliğinde önemli bir değişken olarak görülebilir. Nakit oran işletmenin olumlu görüş almasında etkili bir değişkendir nakit oranın artması işletmenin olumlu görüş almasında etkili olacaktır. $Exp(B)$ değeri 0,00 olarak tabloda görülmektedir, katsayısı önemlidir ama değişken önemli bir risk faktörü değildir. Literatürdeki çalışmalarda cari oran yer alırken (Örneğin; Atmaca, Terzi 2015) bu çalışmada literatürden farklı olarak nakit oran anlamlı çıkmış ve süreklilik formülünde yer almıştır. Mali yapı oranı oranlarından kısa vadeli yabancı kaynak oranı varlıkların ne kadar bir kısmının kısa vadeli borçlarla finansa edildiğini gösterir ve çok fazla olması ödeme riskini artırır. Kısa vadeli borçlar işletmenin faaliyetleri sonucu ortaya çıkacağı için işletme faaliyetlerini etkileyecek ve likidite ihtiyacını arttıracaktır. Kısa vadeli yabancı kaynak oranının artması işletme sürekliliği görüşünün olumlu görüş dışında bir görüş alma olasılığını 6.425 kat arttıracaktır. Bu çerçevede işletme sürekliliği için likidite oranı ile beraber mali yapı oranının da anlamlı çıkması beklenebilir. Literatürdeki çalışmalarda mali yapı oranlarından kaldıraç oranı genel olarak anlamlı bir sonuç vermiştir (Örneğin; Tanç, 2010; Terzi, vd. 2016; Abadi, vd. 2019). Bu çalışmada ise kaldıraç oranı çoklu doğrusal bağlantı sorunu ile karşılaşmamak için regresyon analizine dahil edilmemiştir. Faaliyet oranlarından alacak devir hızı oranı işletmenin ana faaliyetleri sonucu ortaya çıkan alacaklarının nakde dönüşüm hızını dolayısıyla likiditeyi gösterir. Alacak devir hızının yüksek olmasının sebebi, işletmenin satışlarının yüksek olması ve ticari alacaklarının düşük olmasıdır. Bu durum, işletmenin vadeli satış yerine peşin satış ile çalıştığını fakat işletme için yeterli olmaması veya işletmenin vadeli satış politikasının müşteriler için uygun olmadığını ve vadeli satışlarda müşteri kaybetmesi olarak açıklanabilir. İşletmenin alacaklarını tahsil edememesi işletmenin likidite kaybetmesine yol açabilir ve alacak devir hızının düşük olması işletmenin rekabet gücünü zayıflatabilir. Alacak devir hızının $Exp(B)$ değeri 1,034 olarak tablo yer almıştır, buna göre 1'e yakın değerler bağımlı değişkenin değişiminde önemli etkide bulunan değişkenler değildir, katsayısı anlamlıdır fakat önemli bir risk faktörü değildir.

Lojistik regresyon analizinde kullanılan değişkenlerin gücünü test etmek için duyarlılık testi yapılmıştır ve test sonucu Tablo 6 ile gösterilmiştir. Duyarlılık testinde, lojistik regresyon analizi sonucunda anlamlı çıkan ve modelde kullanılan bağımsız değişkenler kullanılmıştır.

Tablo 6. Duyarlılık Testi Lojistik Regresyon Sonuçları

		B	S.E.	Wald	Df	Anlamlılık	Exp(B)
Adım 1 ^a	ÖDR(1)	4,619	,484	90,929	1	,000	101,406
	Sabit	-3,608	,253	202,731	1	,000	,027
Adım 2 ^b	ÖDR(1)	4,401	,503	76,425	1	,000	81,503
	M4	2,112	,621	11,567	1	,001	8,263
	Sabit	-4,539	,402	127,372	1	,000	,011

Tablo 6'da yer alan duyarlılık testi sonucuna göre en etkili değişkenler sırasıyla ÖDR (Önceki Denetim Raporu) ve M4 (Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Oranı)'tür. Literatürdeki çalışmalarda da en

etkili değişkenlerden birisi önceki denetim raporu görüşüdür (Örneğin; Yılmaz 2017), bu bağlamda literatür ile benzer bir sonuç elde edildiği söylenebilir.

Araştırmanın bu kısmında fikir vermesi açısından analizde kullanılan değişkenler arasındaki ilişkiye de değinilmiştir. Bu anlamda analizde hem kategorik hem de sürekli değişkenler yer aldığından öncelikle kategorik değişkenler arasındaki ilişkinin ortaya koyulması amacıyla ki kare testi, daha sonra ise sürekli değişkenler arasındaki ilişkinin ortaya koyulması amacıyla mann whitney u testi yapılmıştır.

4.2.2. Ki-Kare Bulguları

Kategorik değişkenlerin birbirleri ile olan ilişkilerini incelemek için ki-kare testi yapılmıştır. Araştırmada kullanılan veri seti normal dağılıma sahip olmadığı için parametrik olmayan ki-kare testi seçilmiştir. Bağımlı değişkenimiz olan işletme sürekliliği ile diğer kategorik değişkenler ÖDR (Önceki Denetim Raporu), FB (Finansal Başarı), DFB (Denetim Firması Büyüklüğü) arasındaki Ki-Kare test sonucu tablo 7 ile gösterilmiştir.

Tablo 7. Ki-Kare Testi

	X ²	Df	P
İS ile ÖDR arasında ilişki vardır.			,000*
İS ile DFB arasında ilişki vardır.	3,953	1	,047
İS ile FB arasında ilişki vardır.	94,418	1	,000

*Fisher Ki Kare Testi

Tablo 7’da yer alan ki-kare testi sonucuna göre işletme sürekliliği görüşü ile ÖDR (Önceki Denetim Raporu), FB (Finansal Başarı) ve DFB (Denetim Firması Büyüklüğü) arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

4.2.3. Mann Whitney Bulguları

Mann whitney u testi iki grubun ortalamaları arasında farklılık olup olmadığını test etmek için kullanılır. Araştırmada kullanılan veri seti norma dağılıma sahip olmadığı için t testi yerine parametrik olmayan mann whitney u testi kullanılmıştır. Regresyon analizinde kullanılan ve kategorik olmayan değişkenlerin olumlu ve olumsuz görüş alan denetim raporlarında nasıl dağılıma sahip olduğunu incelemek için mann whitney u testi yapılmış ve sonuçları Tablo 8 ile gösterilmiştir.

Tablo 8. Mann Whitney U Testi

	İS	N	Sıra Ortalaması	P
MDG	Olumlu	598	313,73	,009
	Olumsuz	38	393,51	
L1	Olumlu	598	333,33	,000
	Olumsuz	38	85,16	
L3	Olumlu	598	331,55	,000
	Olumsuz	38	113,21	
M2	Olumlu	598	327,06	,000
	Olumsuz	38	183,79	
M4	Olumlu	598	307,85	,000
	Olumsuz	38	486,16	
M5	Olumlu	598	313,40	,005
	Olumsuz	38	398,76	
F1	Olumlu	598	315,25	,076
	Olumsuz	38	369,71	
F3	Olumlu	598	315,49	,101
	Olumsuz	38	365,89	
F4	Olumlu	598	316,14	,199
	Olumsuz	38	355,63	
F5	Olumlu	598	324,96	,000
	Olumsuz	38	216,76	
F6	Olumlu	598	331,68	,000
	Olumsuz	38	111,03	
K2	Olumlu	598	331,82	,000
	Olumsuz	38	108,95	
K3	Olumlu	598	326,37	,000
	Olumsuz	38	194,66	
K4	Olumlu	598	330,66	,000
	Olumsuz	38	127,16	

Tablo 8’de verilen mann whitney u testi sonuncuna göre F1 (Stok Devir Hızı), F3 (Alacak Devir Hızı) ve F4 (Öz Kaynak Devir Hızı) değişkenleri için anlamlı bir farklılık ($P > 0,05$) yoktur. mann whitney u testinin sıra tablosu dağılımlarına bakıldığında MDG (Mali Yılsonu ile Denetim Raporu Arasında Geçen Süre), M4 (Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Oranı), M5 (Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Oranı) olumsuz raporlarda daha yüksektir. Olumlu raporlarda L1 (Cari Oran), L3 (Nakit Oran), M2 (Öz Kaynak Oranı), F5 (Duran Varlık Devir Hızı), F6 (Net Sermaye İşletmesi Devir Hızı), K2 (Aktif Kârlılık Oranı), K3 (Brüt Kâr Oranı) ve K4 (Faaliyet Kârı Oranı) değişkenleri daha yüksektir.

Genel olarak değerlendirildiğinde gerçekleştirilen lojistik regresyon analizi kapsamında denetçinin işletme sürekliliğine ilişkin görüşü üzerinde önceki denetim raporu, nakit oran, kısa vadeli yabancı kaynak oranı ve alacak devir hızı oranı değişkenlerinin etkili olduğu görülmüştür. Bunu yanında denetçinin işletmeyle ilgili süreklilik görüşü ile önceki denetim raporu değişkeni arasında bir ilişki olduğu ve yine her ne kadar lojistik regresyon analizinde anlamlı bir etkileri saptanmasa da finansal başarı ve denetim firmasının büyüklüğü değişkenleriyle de denetçinin işletmeye ilişkin süreklilik görüşü arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu dikkati çekmektedir. Süreklilik ile ilgili farklı görüşler alan raporlar karşılaştırıldığında stok devir hızı, öz kaynak devir hızı ve regresyon modelinde yer alan alacak devir hızında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Olumlu görüş dışında bir görüş alan işletmelerin mali yıl

sonu ile denetim raporu arasında geçen süre, kısa vadeli yabancı kaynak oranı ve uzun vadeli yabancı kaynak oranının olumlu görüş alan işletmelere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

5. SONUÇ

Muhasebenin temel kavramları ve varsayımları içinde yer alan işletme sürekliliği kavramı işletme denetiminde de önemli bir kavramdır. İşletme sürekliliği kavramı, işletmenin sözleşmesinde sınırlı bir süre için kurulma şartı yoksa işletme ömrünün sınırsız olduğunu ifade eder. Muhasebe temel taşlarından birisi olan işletme sürekliliği, denetim standartları arasında da yerini almış ve denetçiler tarafından denetim faaliyeti sonrasında değerlendirilen bir kriter olmuştur.

İşletmeler zamanla farklı ihtiyaçlar karşısında büyüyüp gelişmeye başlamıştır. İşletmelerin zamanla gelişmesinin yanı sıra işletme fonksiyonları da gelişmiş muhasebe sistemi ve muhasebe denetimi için yeni kurallar, standartlar getirilmiştir. Özellikle küreselleşme bağlamında uluslararası muhasebe kuruluşları finansal raporlama ve muhasebe denetim standartları oluşturulmuşlardır. İşletme sürekliliği, 1974 yılında AICPA tarafından denetim standardı olarak yayımlanmış ve işletme sürekliliğinin değerlendirme aşamasında dikkate alınacak esaslar açıklanarak günümüze kadar çeşitli gelişmeler göstererek gelmiştir. Türkiye’de bağımsız denetim alanında işletme sürekliliği standardı BDS 570 ile ilk olarak 23.01.2014 tarihinde 28891 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmış 01.01.2013 tarihinden sonra uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir.

İşletme, mal ve hizmetler üreten, iktisadi fayda sağlayan bir birimdir. İktisadi fayda sağlayan işletmelerin kâr elde etmek, büyümek gibi amaçları vardır ve işletmeler bu amaçlarının yanı sıra kendilerine olduğu kadar etrafında toplanan çıkar grupları içinde fayda sağlamaktadır. İşletmeler insanlara işveren, yatırımcılara para kazandıran, ilişkide olduğu diğer işletmeler ile birbirlerine ekonomik değer kazandıran, vergi vererek devlete katkıda bulunan bir yapıdır. Bu unsurlar düşünüldüğünde işletmeler ülke ekonomilerin önemli birimleridir.

İşletmelerin hem kendi hem de işletmeyle ilgili gruplar için sağladıkları faydaların devam edebilmesi için ömrünün de devam etmesi gerekir. İşletme sürekliliği, işletmenin sınırlı bir amaç veya sınırlı bir süre için kurulma durumunun olmadığı sürece işletme ömrünün sınırsız olacağını ifade ettiğine göre işletme ömrünün sınırsız olması işletme faydasının da sınırsız olması anlamına gelmektedir.

Çalışmada bağımsız denetçilerin işletme sürekliliğine ilişkin vermiş oldukları görüşlerini etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaca yönelik olarak lojistik regresyon analizi kullanılarak bir model oluşturulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın veri kümesi olarak Borsa İstanbul’da imalat sektöründe yer alan işletmeler seçilmiştir. BDS 570 işletme sürekliliği standardı 2013 yılından itibaren geçerli olduğu için başlangıç yılı olarak 2013 yılı seçilmiş ve araştırmanın yapıldığı en son 2017 yılı verileri olduğu için 2013-2017 yılları arasındaki veriler kullanılmıştır. 2013- 2017 yılları arasında imalat sektöründeki işletmelerin finansal tabloları ve bağımsız denetçi görüşleri incelenmiştir. İşletme

sürekliliği hakkında lojistik regresyon modeli oluşturulduktan sonra analizde kullanılan değişkenlerin işletme sürekliliği görüşü ile olan ilişkilerine ve farklılıklarına bakmak için ki-kare ve mann whitney u testleri yapılmıştır.

Sonuç olarak; lojistik regresyon sonucu oluşan modelin doğruluk oranı %96,9' dur. Modelde önceki denetim raporu, nakit oran, kısa vadeli yabancı kaynak oranı, alacak devir hızı oranı yer almaktadır. Duyarlılık testi sonucunda önemli değişkenler sırası ile önceki denetim raporu ve kısa vadeli yabancı kaynak oranıdır. Kategorik değişkenlerin ki-kare testi sonucuna göre işletme sürekliliği görüşü ile önceki denetim raporu, denetim firmasının büyüklüğü ve finansal durum arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Diğer değişkenlerin mann whitney u testi sonucu stok devir hızı, alacak devir hızı, öz kaynak devir hızı oranları dışındaki değişkenlerde olumlu ve olumsuz raporlarda anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Mali yılsonu ile denetim raporu arasında geçen süre, kısa vadeli yabancı kaynak oranı, uzun vadeli yabancı kaynak oranı olumsuz raporlarda daha yüksektir.

İşletme sürekliliği ile ilgili değişkenlere bakıldığında işletmenin önceki yılda olumsuz bir denetim görüşü alması durumunda bağımsız denetçi cari yılda denetim görüşü verirken daha dikkatli olabilir. Nakit oran diğer likidite oranlarına göre daha hassas bir orandır ve satışların durması, alacakların tahsil edilememesi durumunda kısa vadede borçlarını ödeme gücünü ve işletmenin düzenli nakit çıkışlarını karşılayıp karşılayamadığını gösterir. İşletmeler yaşamını sürdürebilmesi için borçlarını ödeyebilmeli ve ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Kısa vadeli yabancı kaynak oranı varlıkların ne kadar bir kısmının kısa vadeli borçlarla finansa edildiğini gösterir ve çok fazla olması ödeme riskini artırır. Kısa vadeli borçlar işletmenin faaliyetleri sonucu ortaya çıkacağı için işletme faaliyetlerini etkileyecek ve likidite ihtiyacını arttıracaktır. Alacak devir hızının yüksek olmasının işletmenin satışlarının yüksek olması ve ticari alacaklarının düşük olmasıdır. Bu durum, işletmenin vadeli satış yerine peşin satış ile çalıştığını fakat işletme için yeterli olmaması veya işletmenin vadeli satış politikasının müşteriler için uygun olmadığını ve vadeli satışlarda müşteri kaybetmesi olarak açıklanabilir. Alacak devir hızının düşük olması ise işletmenin alacaklarını tahsil edememesi işletmenin likidite kaybetmesine yol açacaktır ve işletmenin rekabet gücünü zayıflatacaktır. Bu açıdan bakıldığında bu değişkenler işletme sürekliliğinde önemli olarak görülebilir.

Denetim faaliyetini yerine getiren denetçi işletmenin daha önce olumsuz bir rapor alması durumunda cari yılda vereceği görüş için daha dikkatli olacaktır. İşletme eğer daha önce olumlu görüş dışında bir görüş almış ise denetçi olumlu görüş vermekte isteksiz olabilir. Finansal başarı açısından bakıldığında da denetçinin işletme sürekliliği konusunda başarısız olan, üst üste zarar eden işletmeler için olumlu bir görüş vermesi beklenmemektedir. Ayrıca mali yılsonu ile denetim raporu arasında geçen sürenin olumsuz raporlarda uzun olmasının sebebi, denetçilerin sorunlu olan işletmelerde denetim açısından daha dikkatli davrandıklarını ve daha fazla denetim çalışması yaparak denetim faaliyetinin uzun sürdüğünün göstergesi olabilir.

Bu çalışmanın literatüre işletme sürekliliği çalışmaları kapsamında katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Çalışmada yapılan analizler sonucunda elde edilen sonuçlar hem bağımsız denetçiler hem işletmeler hem de işletme ile ilgili gruplar açısından yararlı olabilecektir. BDS 570 işletme sürekliliği standardının 2014 yılında yürürlüğe girmesi, imalat sektörünün seçilmesi çalışma verilerinin kısıtlarını oluşturmuştur. Gelecekte yapılacak olan çalışmalar daha geniş zaman aralığının ele alınması, kullanılacak değişkenlerin farklılaştırılması ve sektörler arasında karşılaştırılmalar yapılması ile genişletilebilir.

KAYNAKÇA

- Abadi, K., Purba, D. M. ve Fauzıa, Q. (2019). The impact of liquidity ratio, leverage ratio, company size and audit quality on going concern audit opinion. *Jurnal Akuntansi Trisakti*, 6(1), 69-82.
- Adiloğlu, B. ve Vuran, B. (2011). A multicriterion decision support methodology for audit reports of distressed firms in Turkey, *International Business&Economics Research Journal*, 10(12), 37-48.
- Alpar, R. (2013). *Çok değişkenli istatistiksel yöntemler* (4. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Atmaca, M. ve Terzi, S. (2015). Denetçinin süreklilik varsayımını değerlendirmesi: Borsa İstanbul Tekstil ve Deri Endeksinde bir araştırma. R. Coşkun, S. Y. Coşkun, S. Güner, N. G. Uğur, M. K. Uçar (Ed.), 7. *Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (129-141 ss.), 25-30 Ağustos 2015, Macaristan.
- BDS 570. (t.y.). *İşletmenin sürekliliği*. 11 Kasım 2019 tarihinde <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/BDS/bdsyeni25.12.2017/BDS%20570-Site.pdf> adresinden erişildi.
- Bozkurt, N. (2010). *Muhasebe denetimi* (5. Baskı). İstanbul: Alya Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (10. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Carcello, J. V., Vanstraelen, A. ve Willenborg, M. (2009). Rules rather than discretion in audit standards: Going-concern opinions in Belgium. *The Accounting Review*, 84(5), 1395-1428. <https://doi.org/10.2308/accr.2009.84.5.1395>
- Chen, S. (2019). An effective going concern prediction model for the sustainability of enterprises and capital market development. *Applied Economics*, 51(31), 1-13. <https://doi.org/10.1080/00036846.2019.1578855>
- Demir, B. (2010). Muhasebe bilgi sistemlerinde bilgi kalitesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (48), 142-153.
- Demirkol, Ö. F. (2019). BDS 570 İşletmenin Sürekliliği Standardının uygulama süreci ve bağımsız denetim raporlarına etkisi: BİST İnşaat ve Bayındırlık Sektöründe uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 478-489. <https://doi.org/10.20491/isarder.2019.613>
- Dinç, E. ve Abdioğlu, H. (2009). İşletmelerde kurumsal yönetim anlayışı ve muhasebe bilgi sistemi: İMKB 100 şirketleri üzerine ampirik bir araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 157-184.
- Doğan, M., Ağca, V. ve Karayel, M. (2016). Türkiye’de CEO değişimine etki eden faktörler ve değişiminin finansal performans üzerindeki etkisi. *Business and Economics Research Journal*, 7(2), 15-27. <https://doi.org/10.20409/berj.2016217493>

- Gökgöz, A. (2015). BDS 570 İşletmenin Sürekliliği Standardı çerçevesinde sermaye kaybı ve borca batıklık. *Vergi Raporu*, (188), 140-148.
- Gör, Y. (2018). Finansal başarısızlığı önlemede iç kontrol sisteminin ve denetim kalitesinin etkisi üzerine bir araştırma. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(11), 124-132.
- Güredin, E. (2014). *Denetim ve güvence hizmetleri* (14. Baskı). İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Hahn, W. (2011), The going-concern assumption: Its journey into GAAP. *The CPA Journal*, 81(2), 26-31.
- Hardies, K., Breesch, D. ve Branson, J. (2016). Do (fe)male auditors impair audit quality? Evidence from going-concern opinions. *European Accounting Review*, 25(1), 7-34. <https://doi.org/10.1080/09638180.2014.921445>
- Junaidi, J. and Hartono, J. (2010). Non-financial factors in the going-concern opinion. *Journal of Indonesian Economy and Business*, 25(3), 369-378.
- Karacaer, S. ve İbrahimoğlu, N. (2003). İşletme yönetiminde muhasebe bilgi sistemi, iç kontrol, verimlilik ilişkisi ve önemi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 211-228.
- Kaya, U. ve Yazan, Ö. (2018). Muhasebenin temel varsayımlarında işletmenin sürekliliğine tarihsel bir bakış. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(2), 185-199.
- Knechel, W. R. and Vanstraelen, A. (2007). The relationship between auditor tenure and audit quality implied by going concern opinions. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 26(1), 113-131.
- Küçüksavaş, N. (2014). *Finansal muhasebe* (13. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Louwers, T. J. (1998). The relation between going-concern opinions and the auditor's loss function. *Journal of Accounting Research*, 36(1), 143-156.
- Martens, D., Bruynseels, L., Baesens, B., Willekens, M. ve Vanthienen, J. (2008). Predicting going concern opinion with data mining. *Decision Support Systems*, 45(1), 765-777.
- Mert, H., Güner, M. ve Duyar, G. (2019). İşletmenin sürekliliği standardının denetim raporlarına etkilerinin BİST kapsamındaki şirketler üzerinde araştırılması. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, (57), 119-140.
- Moradi, M., Salehi, M., Yazdi, H. S. ve Gorgani, M. E. (2012). Going concern prediction of iranian companies by using fuzzy C-means. *Open Journal of Accounting*, (1), 38-46.
- Nolan, R. (2012). Going Concern: Why auditors must be specific. *Accountancy Ireland*, 41(1), 21 Kasım 2019 tarihinde <http://www.gaaaccounting.com/going-concern-why-auditors-must-bespecific/> adresinden erişildi.
- Örten, R., Kaval, H. ve Karapınar, A. (2012). *Türkiye Muhasebe – Finansal Raporlama Standartları* (6. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özyürek, H. (2012). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları açısından bağımsız denetimin önemi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 95-105.
- Provasi, R. ve Riva P. (2015). Assessment of going concern for the Italian listed companies: An empirical study. *Review of Business & Finance Studies*, 6(1), 27-34.
- Selimoğlu S. K., Özbirecikli, M. ve Uzay, Ş. (2017). *Bağımsız denetim* (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sevilengül, O. (2009). *Genel muhasebe* (15. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sevüktekin, M. ve Nargeleçekenler, M. (2010). *Ekonomik zaman serileri analizi* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Storey, R. K. (1959). Revenue realization, going concern and measurement of income. *Accounting Review*, 34(2), 232-238.
- Sürmeli, F. (1998). Muhasebe bilgi sisteminin temel yapısı. K. Banar (Ed.), *Muhasebe Bilgi Sistemi* içinde (46-65), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 963.
- Sürmen, Y. (2011). *Muhasebe – I*. Trabzon: Celepler Matbaa.
- Tanç, Ş. G. (2010). *Bağımsız denetim karar sürecinde işletmenin sürekliliği: Türkiye’deki bağımsız denetime tabi işletmeler üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Taş, O., Mert, H., Guner, M. ve Duyar G. (2018). BDS 570 İşletmenin Sürekliliği Standardının denetim raporlarına etkisi. *PressAcademia Procedia*, (7), 339-343.
- Tepegöz, Ş. M. ve Türedi, H. (2015). İşletme sürekliliği varsayımı ve denetçi sorumluluğu. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 43-52.
- Terzi, R., Atmaca, M. ve Terzi, S. (2016a). Denetim açısından işletmenin sürekliliğinin değerlendirilmesi genetik algoritmanın kullanımı: Borsa İstanbul Sınai Endeksi örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, (ICAFR 16 Özel Sayısı), 685-693.
- Terzi, S., Atmaca, M. ve Öktem, B. (2016b). İşletmenin sürekliliği varsayımının değerlendirilmesi: Borsa İstanbul (BİST) Sınai Endeksi örneği. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 12(45), 515-535.
- TMS 1. (t.y.). TMS 1 *Finansal tabloların sunuluşu*. 5 Kasım 2019 tarihinde http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS_1_Finansal%20Tablolar%C4%B1n%20Sunulu%C5%9Fu.pdf adresinden erişildi.
- Türk Ticaret Kanunu. (2011). *T.C. Resmi Gazete* (27846, 14 Şubat 2011). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110214-1-1.htm>
- Yaşar, A. (2017). İşletmenin sürekliliğinde ortaya çıkan belirsizliğin bağımsız denetim raporlarındaki denetçi görüşleri açısından incelenmesi: BİST’de işlem gören sınai şirketlerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası*, 19(1), 58-85.
- Yeh, C. C., Chi, D. J. ve Lin, Y. R. (2014). Going-concern prediction using hybrid random forests and rough set approach. *Information Sciences*, 254, 98-110. <https://doi.org/10.1016/j.ins.2013.07.011>
- Yıldız, F. O. (2017). *İşletmelerde borca batıklık ve süreklilik denetimi*. İstanbul: Maliye Hesap Uzmanları Derneği.
- Yılmaz, Z. (2017). *Bağımsız denetim raporlarının işletmenin sürekliliği (BDS 570) denetim standardı çerçevesinde incelenmesi: BİST Şirketleri üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Osmaniye.
- Yılmaz, Z. ve Yaşar, A. (2018). Bağımsız denetim raporlarının işletmenin sürekliliği denetim standardı 570 çerçevesinde incelenmesi: BİST İmalat Sanayi Şirketleri üzerine bir araştırma. *Mali Çözüm*, (145), 55-90.
- Yücel, A. T. (2010). *Genel muhasebe*. İstanbul: Hesap Uzmanları Derneği.